

לעזרת העם!

חוברת תכנים חינוכיים לעידוד עשייה והתנדבות
במהלך מלחמת חרבות ברזל

רשת אמית | חשון תשפ"ד, נובמבר 2023

לְעִזְרַת הָעָם! לְעִזְרַת הָעָם!

בַּמָּה? אֵל-תִּשְׁאַלּוּ - בְּאֲשֶׁר נִמְצְאָה!

בְּמִי? אֵל-תִּבְדְּקוּ - כֹּל לְבוֹ יִדְבְּנוּ!

מִי צֶרֶת הָאָמָה בְּלָבָבוּ נִגְעָה -

הַמַּחְנָה יֵאָסֵף, אֵל-נָא נִבְדִּילֵנוּ!

(ח.נ. ביאליק, מתוך: למתנדבים בעם)

**"גילויי עומק הרשע שבעולם
מראים לנו גם את עומק הטוב שבעולם...
האנשים החיים בשעת חורבן -
חובת הבניין מוטלת עליהם."**

הרב משה צבי נרויה, נר למאור פרשת וירא

3.....	הקדמה והסבר על חלקי החוברת
4	שיחת כיתה: למה להתנדב עכשיו
6.....	ממתנדבים לחלוצים
8	על ידי שיתנדב לשם ה' הוא לוקח מה' וזוכה בו - לחמ"ד
9	התנדבות ואחדות
11.....	מה בתכל'ס אפשר לעשות ואיך בוחרים התנדבות
13	צמיחה לקראת ומתוך התנדבות (שיחות תצא"מ)
13	לקראת יציאה להתנדבות
14.....	עיבוד וסיכום התנדבות
15	אסופת מקורות בנושא התנדבות, עשייה וחלוציות
15	מקור 1 - נחשון בן עמינדב
15	מקור 2 - האושר האמיתי, ג'ורג' ברנרד שו
15	מקור 3 - כזה ראה ובנה, הרב משה צבי נריה
16	מקור 4 - עוד יהיה פה צוף, אברי גלעד
16	מקור 5 - חלוציות היא אי השלמה עם המציאות, דוד בן גוריון
16	מקור 6 - צרת העם, מרטין בובר
16	מקור 7 - האומץ להיות מאושרים, רחל המשוררת
16	מקור 8 - הקריאה, הרב יונתן זקס
16	מקור 9 - כל הקניינים מתייחסים לה', מלבי"ם
17	מקור 10 - למתנדבים בעם, חיים נחמן ביאליק
17	מקור 11 - עיגולי השמחה, דסי רבינוביץ'
17	מקור 12 - מעגל האמצע

הקדמה והסבר על חלקי החוברת

למחנכות ולמחנכים שלום.

"שגרת החירום" שאנו מצויים בתוכה מזמנת אתגרים חינוכיים לצד הזדמנויות ייחודיות. על מנת לסייע לקה"לים לייצר שגרת חירום משמעותית, החלטנו ברשת אמית להכריז על **יום עשייה קבוע** מדי שבוע, כחלק משגרת הלמידה בקה"ל. אנו קוראים לכל קהילת אמית להתנדב ולתרום לחוסנה של החברה הישראלית בעת הקשה הזו. החוברת שלפניכם נבנתה על מנת להציע כלים חינוכיים לעידוד עשייה והתנדבות ול"דיוק" המניעים להתנדבות והמחשבות על חשיבותה. מניעה אותנו הראייה הפדגוגית לפיה משמעות העשייה בעת הזו אינה רק הסיוע למי שזקוקים לעזרה, אלא בחירה זהותית להיות אנשים עושים, חלוצים ונחשונים, דווקא בעת הזו.

החוברת מורכבת מיחידות קצרות, שיכולות לעמוד בפני עצמן או להשתלב לכדי שעת מחנך או אפילו מספר שעות כאלו. גם סדר היחידות אינו מחייב. ברור שישנו שוני גדול ביחס להתנדבות בין הקה"לים ברשת, והשתדלנו לקחת זאת בחשבון ביצירת חוברת מודולרית וגמישה. ככלל עיסוק בתכנים העולים סביב המלחמה יש לשים לב לתלמידים ולתלמידות שהנושא מציף עבורם תכנים אישיים קשים ולגלות את הרגישות הנדרשת.

בשיחת הכיתה "**למה להתנדב עכשיו**" אנו מציעים מהלך דיון בכיתה לבירור המניעים להתנדבות. כמו כן המהלך מכוון לחזק את חשיבות ההתנדבות הן כדרך לחזק את החוסן הלאומי והן כעשייה אישית התורמת לחוסן האישי. במשבצת "**ממתנדבים לחלוצים**" נשאב השראה מחלוצי הציונות ונמשיג עם התלמידים את המושג ה"חלוץ" כמי ש"רואה את צרת העם כצרתו האישית". בתוך כך נעמוד על הערך האישי של הבחירה לשלב באורח חיינו התמודדות עם אתגרים חברתיים ולאומיים. היחידה "**על ידי שיתנדב לשם ה' הוא לוקח מה' זוכה בו**" נבנתה על ידי תחום "תורת חיים" ברשת. היא מיועדת לתלמידי החמ"ד ומדגישה את ההיבטים האמוניים של הבחירה להתנדב. היחידה "**התנדבות ואחדות**" מהווה העמקה בחשיבות ההתנדבות הרחבה שאנו רואים ברחבי המדינה כפעולה המחזקת את רקמת החברה הישראלית, נוכח מגמות הפירוד שהיינו עדים להן טרם המלחמה. היא כוללת צפייה בחלקים מראיון עם הרב תמיר גרנות ששכל את בנו הלוחם בימים הראשונים של מלחמת חרבות ברזל.

השיחה "**מה בתכל'ס אפשר לעשות ואיך בוחרים התנדבות**" נועדה לפתוח את הראש לסוגי ההתנדבות השונים, ולעודד את התלמידים להציב בעצמם קריטריונים להתנדבויות שהיו רוצים לקחת בהן חלק. תחת הכותרת "**צמיחה לקראת ומתוך התנדבות**" מובאות שתי שיחות שנכתבו בתחום ההתצא"מ, המיועדות האחת לקראת יציאה להתנדבות והשנייה לעיבוד ההתנדבות לאחר שבוצעה. יציאה להתנדבות עשויה להיות חוויה מעצימה ועוצמתית ואנו רואים ערך בליווי שלה גם מההיבטים הרגשיים והחברתיים.

דפי המקורות המצורפים מכילים את כלל הקטעים שמלווים את השיעורים. הדפים יכולים גם לעמוד בפני עצמם ללמידה בחברותא או בקבוצות קטנות (בכיתות שהדבר מתאים להן). סביב נושאי השיעורים או בנושאים קרובים. בחרנו להביא בחוברת זו מקורות "כבדים" יחסית, שאינם רק אקטואליים. כאלו שבכוחם להוות משענת רעיונית לעשייה הגדולה בקה"לים. אנו בטוחים כי כלל תלמידי הרשת יוכלו למצוא באסופה קטעים שיוכלו להתחבר אליהם.

לפרטים, שאלות, הערות והצעות, מוזמנים לפנות ליואב רימר מצוות חברה וחיבורים בטל' 054-6738531.

בברכת "וְיָבֹאוּ בָּנוּ אֱלֹהֵינוּ"

שיחת כיתה: למה להתנדב עכשיו

1. פתיחה

נעסוק בשיחה הקרובה בעשייה והתנדבות בתקופת המלחמה, ובכלל. בית הספר שלנו החליט, יחד עם קח"לים נוספים ברשת, להקדיש בתקופה הקרובה יום בשבוע לעשייה כזו.

2. הצפה

- למי כאן יצא להתנדב במהלך המלחמה? במה?
- מכירים אחרים (חברים, משפחה וכו' שהתנדבו?)
- מבין מי שהתנדבו אפשר לשאול - מה הביא אותך להתנדב? ואיך היתה החוויה?
- מבין מי שלא התנדבו ניתן לשאול - האם חשבת להתנדב בשבועות האחרונים? זה פשוט לא יצא, או שיש סיבה כלשהי? (חשוב להקפיד שלא לייצר מצב של האשמה כלפי מי שלא התנדבו).

3. שאלה

- למה להתנדב בעצם?
- למה זה חשוב כל כך לבית הספר לעודד אותנו לעשייה בזמן הזה?

4. קריאה

קריאה של הקטע על נחשון בן עמינדב (מקור 1 באסופה).

יש לוודא הבנה מילולית. ה"סצינה" המתוארת בגמרא היא רגע לפני שבני ישראל חוצים את ים סוף. המים טרם נבקעו, והשבטים מפחדים להיכנס לים. נחשון הוא נשיא שבט יהודה והוא נכנס בעצמו לים, שנסוג רק כאשר המים הגיעו לצווארו, ובכך אפשר ליתר בני ישראל לחצות.

דיון:

- מדוע נחשון נזכר כמופת? מה מייחד אותו? (הוא מבין שנדרש מעשה ושהאחריות עליו).
- מה מונע מיתר בני ישראל להיכנס אל הים? האם זה רק פחד?

סיכום חלק זה:

המעשה של נחשון הוא מופת של אומץ ואמונה. אבל היו, ככל הנראה, גם אחרים שהיו מאמינים ואמיצים. נחשון מתייחד בכך שהבין שהוא צריך לפעול. גם אם הים היה נבקע במוקדם או במאוחר גם בלעדיו, בעקבות פעולה של אחר. כולנו חשים פעמים רבות שעדיף שמישהו אחר יבצע משימה. שמה שצריך לקרות יכול לקרות גם בלעדיו. רבים מתנדבים היום - אבל המעשה של כל אחד ואחת הוא מעשה נחשוני.

5. קריאה

“האושר האמיתי” (ג'ורג' ברנרד שו, מקור 2) ו/או “כזה ראה ובנה” (הרב נריה, מקור 3).

דיון:

- מה טוען שו על האושר? מדוע הוא מבקש לעמוד כך לרשות אחרים? האם אתם מסכימים איתו?
- כיצד נראים חיים של אדם החי כך? מה הם צריכים לכלול על מנת להיות באמת חיים מאושרים?
- מה טוען הרב נריה? מדוע הוא טוען ש“גילויי עומק הרשע... מראים לנו גם את עומק הטוב”?
- הוא טוען ש“האנשים החיים בשעת חורבן - חובת הבניין מוטלת עליהם”. האם אתם מסכימים?
- מה הקביעה הזו אומרת עלינו היום לדעתכם? האם נכון בעיניכם להגיד ש“חובת הבניין” שלכם כבני נוער בישראל 2023 היא לצאת ולפעול, להתנדב וליצור בשדה החוסן החברתי והעורף?

6. סיום

אפשר לסיים בריאת הקטע של אברי גלעד “עוד יהיה פה צוף” (מקור 4) או בצפייה או בהאזנה לשיר “אם לא אנחנו מי” שנכתב לרגל המצב ע”י היוצר רותם בר אור מלהקת האינג'לסי.

לחצו לצפייה בקישור <<

לסיכום: כל אחת ואחד מאיתנו חווים אחרת את התקופה הזו. לאף אחד זו לא תקופה נעימה ולרבים במדינה זו תקופה קשה ביותר, אפילו קשה מנשוא. הצרכים שהתגלו הם קריאה לכולנו לקום ולסייע. רוח ההתנדבות ברחבי המדינה מרגשת, ומאות אלפים משתתפים במיזמי תרומה ועשייה מגוונים. מקבלי הסיוע כולם מדברים על הכוח שהם שואבים מהסיוע שהם מקבלים מאזרחים כמוהם, מעבר לעזרה החומרית. אבל יש היבט נוסף. כולנו יכולים להיתרם מהתרומות שלנו. תחושה של עשייה משמעותית היא אחת הדרכים הבטוחות לצלוח בשלום את התקופה הקשה. ובוודאי עשייה משותפת עם חברים וחברות. לכן, חשוב לי שנקדיש זמן לחשוב איך ומה אנחנו יכולים עוד לעשות יחד כחלק מיום העשייה המרוכז, וגם בלי קשר אליו.

ממתנדבים לחלוצים

אמרה: השיחה הפג נבקש אלאוב הפראא מחלוצי הפצונות.
בהתאם, נבקש אראות בעשייה הפתנפבותית ביטוי עצמי אוננטי של תלמידינו
(ואו "רק" נתינה לאחריק). ובה בעת הפענות אלו שעה עמוק של החברה
הישראלית ושל מדינת ישראל (ואו "רק" מענה אצורך או נפקות נקודתיים).

1. פתיחה

עורכות שמש אסוציאציות למילה "חלוץ" על הלוח (או באמצעי טכנולוגי כלשהו אם השיעור לא פרונטלי).
המילים חלוציות וחלוצים נקשרו בהיסטוריה הציונית באנשים שעלו ארצה, שבנו כאן דברים גדולים. יש מי שהציעו לקרוא למלחמת חרבות ברזל "מלחמת העצמאות השנייה". אני לא בטוחה אם השם הזה הולם, אבל הוא משקף תחושה שמתרחש כאן משהו גדול. אנחנו בשיחה על העשייה שלנו, שלכם, בתקופה הזו. ורצינו להציע להתייחס לעשייה הזו "בגדול". כמו שהתייחסו בזמנו מקימי המדינה לעשייה החלוצית.

2. קריאה

קוראים את "חלוציות היא אי השלמה עם המציאות" (מקור 5), מתוך הרצאה שנשא דוד בן גוריון כראש ממשלת ישראל ב-1950.

3. דיון:

- כיצד מגדיר בן גוריון את החלוציות?
- איפה אתם רואים, כיום או ממה שאתם מכירים בהיסטוריה, את חוסר הנכונות של העם היהודי להשלים עם המציאות, את ההתעקשות ליצור מציאות טובה יותר?
- עם איזו מציאות לא השלימו החלוצים שהקימו את המדינה?
- מה אתם חושבים על קביעתו שכוח החלוצי בעם רק הולך ומתחזק? זה עדיין נכון?

4. המשך דיון:

- חלוצי המדינה הקימו יישובים חקלאיים ובנו מדינה, כחלק מאי ההשלמה שלהם עם המציאות של החיים היהודיים בגלות.
- עם מה במציאות הישראלית של היום אתם חשים שלא נכון להשלים (נכון לקבל תשובות הקשורות למצב המלחמה, אבל גם כאלו שלא).
  - מה עשויה להיות "המהפכה היוצרת" המתאימה למציאות שלנו כיום?
  - האם היא כוללת דברים שאתם/אנחנו יכולים לעשות? (סולידריות במקום פלגנות, בנייה של חיים וחזק ההתיישבות בדרום, להבטיח שכל מי שנפגעו יכולים לשקם את חייהם, שמירה על הביטחון ועוד... מלבד סוגיית הביטחון שחלקפ של תלמידנו בה יחל בקרוב, אחרי התיכון, בשאר התחומים סביר שיש להם איך לתרום).

5. קריאה (אופציונלי)

קוראים את "צרת העם" (מקור 6)

דיון:

- מה אומר הפילוסוף מרטין בובר בקטע הזה?
- מה משמעות הדבר שהשחרור הלאומי והאישי מתמזגים לאחד?
- איזו תובנה הקביעה הזו מבטאת?

6. קריאה (אופציונלי)

קוראים לפני סיכום את "האומץ להיות מאושרים" של רחל (מקור 7)

או את "הקריאה" של הרב זקס (מקור 8).

לסיכום: בובר טוען שהחלוצים חשו באופן מוחשי משהו שהיה נכון לכלל החברה היהודית, והאנושית. שהמצוקות האישיות שלהם קשורות בסוגיות חברתיות, ושהדרך להתמודד עם מצבם היא בין היתר ביצירה של חברה טובה יותר, מתוקנת וצודקת ובהקשר של חלוצי הציונות יצירת חברה יהודית בארץ ישראל. אנחנו מבקשים לחבר את הטיעון הזה לימינו. השאלות הזהותיות שלנו, והמענה עליהן, כרוכים בהתמודדות עם השאלות של החברה הישראלית, בין היתר דרך עשייה חברתית-התנדבותית ואחרת. רחל המשוררת מוסיפה לזה נדבך נוסף: אין אושר גדול יותר מאשר לעשות טוב יחד. מאשר לסרב לקבל את הרע שבמציאות ולפעול לתיקונה.

על ידי שיתנדב לשם ה' הוא לוקח מה' וזוכה בו - לחמ"ד

1. פתיחה

ב-Padlet או על פתק: כל תלמיד מציין פריט רכוש שלו, שקרוב ללבו ושקיבל מאדם אחר (הורה, קרוב משפחה, חבר וכו'). לדוגמה: תמונה שקיבלתי מאחותי). רצוי שהחפץ יהיה בעל משמעות ולא (רק) ערך כספי.

המורה מבקש מכמה תלמידים לקרוא בקול את החפץ שלהם ולהסביר מאין קיבלו אותו ולמה הוא חשוב להם.

המורה מציג סיפור: "דני הוא ילד בן 12.5. בקרוב דני יחגוג בר מצווה. ההורים שלו לא יכולים לאפשר חגיגה, ולכן יגייסו לו מתנה. יותר מכל הדברים בעולם שני היה רוצה לקבל את החפץ שרשמתם.

2. דיון

ניתן לבחור מתנדבים ולפנות אליהם ישירות...

- האם תסכימו לוותר על (החפץ), כדי למוסרו לדני?
- מי נתן לך את החפץ? למה הוא/היא הסכימו לתת אותו?

3. קריאה

קוראים את המלבי"ם על שמות כ"ה, ב' - "כל הקניינים מתיחסים לה" (מקור 9, רצוי שמורה

יקריא). אחרי שמוודאים הבנה מילולית, **דיון:**

- מה הסוגיה שהמלבי"ם מזהה?
- נסו להסביר במילותיכם את המשמעות שבכל זאת יש לתרומה, לפי הקטע.

אמרה: המלבי"ם מסביר את הפסוק: מספר שמות, "איש אשר יבנו לבו", שמתייחס לתרומת עמ"י בעת יצירת המשכן. הוא מעלה את השאלה, אך הכא של השם, אז מהי ככל נרצה? הרי נתונה משלך היא נרצה, ואם אדם חי בידיעה שכל רכושו מהשם - אין בכך נתונה. המלבי"ם מסביר של ימי המעשה של אקחת רכוש השם והבאה אליו - נוצרת הנרצה. כי עכב המעשה - הוא הנרצה. ואם הרכוש של אף שאינו שלו - הופך לשל ע"י המעשה.

סיכום: ההתנדבות היא סוג של נתינה. דבר בעולם ה' אינו שייך לאדם. ה' נתן לאדם את כל מה שיש לו, כדי שיבצע דרכו את שליחותו. מכאן, רק המעשה שעושה האדם במה שניתן לו - עשוי להעניק לו שייכות אליו. על ידי ההתנדבות האדם מעניק שייכות לחפץ או מעשה. בניגוד לדימוי לפיו התנדבות פירושה ויתור, אנו רואים שהתנדבות פירושה יצירת שייכות שלי לדבר שאותו אני מקדיש או נותן ולמי שאני מקדיש או נותן לו. נדבה והתנדבות הן המשכה ישירה של נתינת השם לנו, ובהקשר בו אנו עוסקים דרך ההתנדבות אני הופך שייך יותר לעמ"י ולמדינת ישראל, והם אלי.

התנדבות ואחדות

1. הצפה:

אלו דברים טובים קורים כאשר רבים מתנדבים כמו שאנחנו רואים בשבועות האחרונים?

2. פתיחה:

אנחנו עוסקים רבות בהתנדבות ובעשייה בשדות החברתיים. זה לא רק אנחנו, מאז פרוץ המלחמה החברה הישראלית כולה מגויסת לעשייה חסרת תקדים. כמעט מחצית מהישראלים התנדבו מאז פתיחת המלחמה, שיעור כפול מאשר בזמן שגרה. ובעוד בשגרה יש פערים משמעותיים בין ציבורים בחברה הישראלית, בתקופת המלחמה פערים אלו מצטמצמים משמעותית.

למה זה לדעתכם?

למורה ולתלמידים המבקשים להרחיב, ניתן לקרוא את הכתבה מ"מעריב" בנושא בקישור:

[לחצו כאן לצפיה בכתבה <<](#)

3. המשך

לא מדובר רק בעניין של מספרים. ארגוני מחאה שפועלים במרץ נגד הממשלה מזה חודשים עצרו את פעילות המחאה, מתנדבים לטובת החברה הישראלית ומשתפים פעולה עם הממשלה בשדות הביטחוניים והאזרחיים. מתנחלים מתנדבים בסיוע לקיבוצניקים שפונו מביתם. חבילות המזון, הבגדים וכו' שנאספות עבור חיילים מגיעות לאנשי ימין ושמאל כאחד המשרתים בחזית.

• איך אתם חושבים שתשפיע תנופת ההתנדבות הזו על החברה הישראלית לטווח הארוך? האם אלו דברים שייעלמו כפי שהגיעו, או שהם יכולים להישאר איתנו? ומה יכול להשפיע על התשובה לשאלה הזו?

4. צפיה

נצפה בקטע מראיון שקיים הרב תמיר גרנות עם אמילי עמרוסי. הרב גרנות הוא ראש ישיבת אורות שאול בתל אביב, והוא שכל את בנו אמתי בימים הראשונים של מלחמת חרבות ברזל. את הראיון הוא מקיים במהלך השלושים על בנו.

נצפה מדקה 39:20 עד 44:50.

חפשו ביוטיוב: הרב תמיר גרנות | שיחה עם אמילי עמרוסי בכאן מורשת, או היעזרו בקישור:

[לחצו כאן לצפיה בראיון <<](#)

מומלץ לצפות עם החניכים גם בראיון המלא.

5. דיון:

- איזה תפקיד מייעד הרב גרנות לאחדות העם והחברה? מדוע הם משפיעים כל כך על החוסן הלאומי?
- האם תמיד האחדות מחזקת? הרי גם בהיסטוריה וגם היום - כל אחד מהצדדים בטוח שהצד השני מחליש את המדינה והעם, והמאבק בצד הזה היא מן הסתם לטובת החוסן?
- איזה תפקיד יש בכל זאת למחלוקת בחברה, ומה הרב גרנות מציע כהכרחי על מנת שמחלוקת תוכל לחזק חברה? (בסיס משותף, אמון, רוח משותפת).
- הרב תמיר מתאר תנועה בין מקום נפשי, של רגשות, שעשויים באופן מובן להיות מאוד קשים כרגע; למקום של רוח - ערכים, אמונות, אחריות, ידיעה של ההיסטוריה ועוד; ומשם לגבורה ועמידה הנובעות מביטחון ביחד שלנו. מה נדרש מהיחיד ומהחברה על מנת לעשות את התנועה הזו?
- איך נוכל להפוך את הקושי שאנחנו כחברה ובאופן אישי מצויים בו למנוע של עשייה חיובית?

סיכום: נוכח מגמות הפירוק שראינו בחברה הישראלית בחודשים ובשבועות שלפני המלחמה, אנו מבקשים לראות באסון המלחמה קריאה לתיקון. אחת הדרכים להבטיח שהשסעים החברתיים של טרום חרבות ברזל לא ישובו בעוצמה מחודשת אחרי המלחמה היא שכוחות רבים ככל הניתן יושקעו בעשייה חברתית. עשייה והתנדבות למען עם ישראל והחברה הישראלית מחזקות את האחדות נוכח המגמות המסוכנות האלו, בין אם הן נעשות באופן ישיר עם או בעבור ציבורים אחרים, או בתוך הקהילות שלנו פנימה.

מה בתכל'ס אפשר לעשות ואיך בוחרים התנדבות

1. שאלה לפתיחה

אילו סוגים של התנדבויות ועשייה סביב המלחמה אתם מכירים?

2. הצגת נתונים

מציגים לתלמידים את הנתונים הבאים, הנוגעים לסוגים השונים של התנדבויות בחברה הישראלית בתקופה זו מתוך כתבה ב"מעריב" ב-1.11 (מומלץ לכתוב את הקטגוריות השונות על הלוח או המסך):

במלחמה נרשמה התנדבות גדולה של ישראלים באיסוף אריזה וחלוקת ציוד ומזון (50%); הסעות ושינוע (מזון, ציוד, אנשים) - 21.8%; סיוע לכוחות הביטחון (21%); סיוע בפעילויות הסברה ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת (18%); סיוע למפונים מיישובי הדרום או הצפון (17.6%); סיוע לאוכלוסיות מוחלשות (קשישים, מוגבלים) - 14.6%; סיוע למשפחות משרתי מילואים (10.5%); הפעלה ילדים בשמרטפות, מקלטים, בתי מלון (9.7%); איוש חמ"לים (6.7%); סיוע למשפחות שכולות (4.1%); סיוע ותמיכה נפשית (קווי חירום, סיוע פרונטלי) -4.1%; סיוע למשפחות נעדרים וחטופים (2.9%); סיוע לפצועים (2.4%); ועוד. (לא נמצא בכתבה אבל אלפים נוספים התנדבו גם בסיוע לחקלאים, בישובי העוטף ומחוץ להם).

3. דיון

- מה אפשר ללמוד מהנתונים?
- האם מישהו מכם או מבני משפחותיכם זכה שמתנדבים באחת הקטגוריות האלו יסייעו לו?
- האם יש ברשימה הזו התנדבויות שאינן רלוונטיות עבורכן כמתנדבות? (למשל סיוע בקווי חירום של תמיכה נפשית). ניתן למחוק מהרשימה.
- האם יש ברשימה דברים חשובים יותר מאחרים? (חשוב לתת מקום לסדר העדיפויות הערכי של התלמידים, אבל גם לעמוד על כך שכל מעשה, קטן כגדול, הוא רב משמעות בתקופה הזו).

4. הצפה

1. **המורה:** אנחנו מעודדים את כולכם להתנדב בכל צורה ואופן שתראו לנכון. את השיחה הזו נקדיש לשאלה מה ניתן לעשות יחד, כקבוצה. ולשם כך נבקש להציף רצונות וקריטריונים.

5. נרשום על הלוח

קריטריונים שהתלמידים מעלים לבחירת התנדבות. אלו לא צריכים להיות קריטריונים אובייקטיביים להתנדבות ראויה, אלא לשקף את האופנים בהם התלמידים מבקשים לפעול.

לדוגמה: משהו בטוח שלא מסכן אותנו; לא קשה מדי פיזית; דווקא כן פיזי; משפיע על כמה שיותר אנשים; קשור בקהילה המקומית שלנו; לא מחייב נסיעה; עבודה עם ילדים; ועוד. לאחר מכן ננסה לחשוב על סוגי התנדבות ששמענו עליהם, או חדשים, העומדים בקריטריונים, ולחדד ולדייק את הרשימה.

6. לפני סיום

חשוב להגדיר לתלמידים או יחד איתם איך מתקדמים. יתכן שנרצה להקים צוות תלמידים שכבתי או כיתתי שיאתר התנדבויות. יתכן שזה מטופל ברמת בית הספר. חשוב בשלב הזה לתאר במדויק ככל שאנו יודעים בשלב זה איך ייראו ימי העשייה המרוכזים ואיך מטופל ומקודם התחום בק"ל.

לסיכום ניתן לקרוא קטע מהשיר "למתנדבים בעם" מאת ביאליק (מקור 10).

נקודות להתייחסות לשיר בסיכום:

- "לא בודקים בשעת סכנה" - אין מה להיות טהרנים ולחפש התנדבות מושלמת. נכון לעשות במקומות שבהם ניתן לעשות.
- לכולם יש תפקיד בעשייה וכל מי שאיכפת לו מהמצב יכול למצוא את מקומו.
- חשפו האור - יש אור גדול בהתנדבות. זה לא רק מענה לצורך ממוקד אלא חושף בכל אחד מאיתנו ובנו כחברה אור גדול.
- הקימו את הדור. אירועים היסטוריים והאופן שבו החברה מגיבה אליהם מגדירים דור. הם מלווים את בני הדור במשך שנים. הדור של תלמידינו יהיה לעד הדור שהיה נוער בתקופה הזו. דור שכבר יש לו כוח לעשייה של ממש, אבל אין לו אחריות להיווצרות המצב. בכוח העשייה שלהם כיום יכיום התלמידים שלהו לעצב את משמעות התקופה הזו בעבור עצמם ובעבור החברה הישראלית כולה, לדורות.
- אפשר גם להציג לתלמידים את אופציות העשייה הרשתיות. מוקד העשייה והסיירות ותכני החוסן האמוני.

צמיחה לקראת ומתוך התנדבות (שיחות תצא"מ)

לקראת יציאה להתנדבות

אמורה: לפני התנדבות, חשוב לקיים להכנה הפרקטית עם התלמידים. אכן הולכים (במידה ויזכאים מביה"ס), מה הציוד הנדרש, כמה זמן תאריך ההתנדבות, את מי נפגש וכו'. מעבר להיבטים הארגוניים זה גם מסייע להפחית לחץ. בנוסף, חשוב לא פחות להקדיש זמן להכנה תצא"מית. (כמוכן שיש להתאים את ההכנה והעיבוד אסוז ההתנדבות אליו יזכאים התלמידים). אלהן הצעה המשלבת הכנה כזו.

1. לפתיחה

אמור: בהתנדבות נתוודע לכוח האמיתי של הקבוצה בלעשות טוב. אם כיחיד אני עלול להרגיש חוסר נעימות, מבוכה ואולי חשש, הרי שבקבוצה כל אחד מקבל כוח לפנות ולתרום. אנו מבקשים לגשת להתנדבות לא מתוך התנשאות על מי שאנו באים לעזור להם, אלא ממקום מקבל ומקום של "יחד", כביטוי לסולידריות ההכרחית לחברה. כולנו חלק מהדבר הגדול שנקרא עם ישראל ובשעת מלחמה זה אפילו מתחדד, כולנו שותפים ביחד עם הלוחמים בחזית דרך העשייה שלנו בעורף.

2. אופציה א'

נקרא את הקטע "עיגולי השמחה" מאת דסי רבינוביץ' (מקור 11). הדסה (דסי) אסתר רבינוביץ' (1977 - 1996) הייתה נערה שהתמודדה עם מחלת הסרטן וזכתה לפרסום נרחב בתקשורת בישראל, בעקבות מאבקה על זכותו של החולה לקבלת טיפול רפואי הוגן. היתה מתנדבת ותרמה רבות לחברה גם בתקופת מחלתה.

ניתן להשמיע את השיר "שמחות קטנות" שכתב מיכה שטרית לאחר שנחשף לדבריה של דסי.

3. אופציה ב'

נשחק "מעגל האמצע" (בקבוצה קטנה, הסבר למשחק בקטע הקריאה) **ולאחר מכן נקרא** את הקטע "מעגל האמצע" (מקור 12).

אז נלווה את הקריאה בדיון. כיוון שהטקסטים מסבירים את עצמם. אך יש לשים לב האם הם מציפים משהו שכן להתייחס אליו בקבוצה.

4. נערוך סבב של שיתוף בתחושות

לקראת ההתנדבות - יתכן והוא יהיה קצר ויתכן שיהיה ארוך. התחושות יכולות להיות מגוונות - מכיף, שמחה, התלהבות ותחושת משמעות ועד לחשש, מעורבות רגשית ועוד. יש לתת מקום למגוון התחושות ולכבד אותן. ניתן גם לשקף ולהתייחס במידת הצורך.

5. לסיים

אם יש זמן - ניתן לשאול מי כבר התנדב בעבר ולהזמין שיתוף שעוסק בעיקר ב'איך' זה היה לי (ולא ב'מה' עשיתי שם).

עיבוד וסיכום התנדבות

את העיבוד והתנדבות כפאי לעשות בסמוך להתנדבות (ולא אחרי יום ויותר) כיוון שהעיבוד הוא רגשי והוא משמעותי הרבה יותר כשהרגשות עדיין נוכחים. יש למצוא מקום נוח, שקט ואינטימי, לשבת במעגל ולהקדיש זמן לעיבוד (שוב - אורך העיבוד תלוי גם בסוג ההתנדבות ובחוויה שעברו התלמידים. לא צומה עיבוד של פעילות פשוטה בבית הפספר לעיבוד של נחום אבאים או פעילות למען מפוניק וכ'י).

1. לחזור על 'מה עשינו?'

ולתאר בצורה אינפורמטיבית - היינו א זמן, עשינו כך וכך.

2. להזמין לסבב של שיתוף

מה הרגשתי במהלך ההתנדבות? (שמחה, חשש, שחרור, התלהבות, התרגשות, עצב, קרבה ועוד).

3. במידה ויש זמן ניתן לשאול שאלות נוספות:

- האם ההתנדבות תרמה לי משהו? אם כן - מה?
- האם יש להתנדבות כוח? האם היא תשנה משהו?
- מה ההתנדבות עשתה בשבילנו (המתנדבים)?
- ומה היא הייתה עבור אלו שהתנדבנו אצלם?
- במידה והיה לי קשה בהתנדבות - מה היה קשה? למה היה קשה?
- האם במהלך ההתנדבות חל שינוי בתחושות או במחשבות שלי?
- נהיה לי קל / קשה יותר? השתחררתי / נסגרתי יותר?
- במידה וחל שינוי - מה גרם לשינוי? האם שמחתי בשינוי?

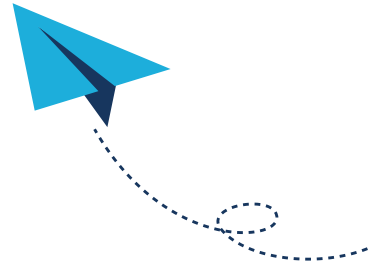
4. ניתן להמשיך ולהעמיק ולפתח דיון:

- האם אני חש כלפי עם ישראל אחריות?
- האם יש לי יכולת לשנות משהו? איך? במה?
- למה שאני ארגיש אחריות כלפי אנשים שאני בכלל לא מכיר?
- מה אני - פראייר?

סיכום:

לחזור על התחושות שעלו ולנרמל אותם, להודות מאד על העשייה וההתנדבות (אם ניתן לבקש ממישהו שאצלו התנדבנו לבוא ולומר מילות תודה - יכול להיות נפלא). ניתן ורצוי לסיים בקטע הקראה או בשיר... אפשר לשיר ביחד את עם ישראל חי; אחינו כל בית ישראל; רקמה אנושית; אין לי ארץ אחרת או כל שיר אהוב אחר שתמצאו כמתאים.

אסופת מקורות בנושא: התנדבות, עשייה וחלוציות

מקור 1 - נחשון בן עמינדב

"כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה [...] זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים. מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה אלו באלו קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה"

תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף ל"ו, עמוד ב' - דף ל"ז, עמוד א'

נחשון בן עמינדב היה נשיא שבט יהודה על פי ספר במדבר. על פי מסורת חז"ל, ביציאת מצרים, היה נחשון בן עמינדב הראשון שקפץ לים סוף, עוד בטרם נקרע הים לשניים, ובכך הוכיח את אמונתו והפך לסמל לראשוניות ולחלוציות בהיסטוריה היהודית.

מקור 2 - האושר האמיתי, ג'ורג' ברנרד שו

זה האושר האמיתי בחיים: להיות שכלי שרת למטרה שאתה מכיר בה כגדולה. אני מחזיק בדעה שחיי שייכים לאחרים, ושכל עוד אני חי זו חובתי לעשות עבורם ככל שאוכל. אני רוצה להיות משומש לחלוטין כשאמות, כיוון שכל שאני עובד קשה יותר אני חי יותר. החיים מבחינתי אינם נר הבוער לרגע וכבה. הם לפיד נפלא שנמצא ברשותי לזמן קצר, ואני רוצה שיבער באור הבהיר ביותר האפשרי לפני שאעביר אותו לדורות הבאים.

מקור 3 - כזה ראה ובנה, הרב משה צבי נריה

גילוי עומק הרשע שבעולם מראים לנו גם את עומק הטוב שבעולם. אם ניתנה לאדם בחירה חופשית, על כרחך מידת הטוב והרע שקולות ושוות הן, שאם לא כן אין הבחירה חופשית. כשאנו רואים עד היכן כוחות ההרס מגיעים נמצינו למדים עד היכן כוחות הבניין יכולים להגיע. אם אומה יכולה להגיע עד כדי חורבן עצמה וחורבן עולמה, הרי אומה יכולה להגיע לגאולת עצמה, וגם לגאולת עולמה. אחרי שנתברר לאברהם אבינו ע"ה שסדום איננה יכולה להיבנות מתוכה וסופה לאבדון, הבין שתפקיד בניין העולם, שלא יחזור לתוהו ובוהו, הוטל עליו ועל בניו אחריו. פרשת ההרס שנתגלתה לו, לאמור: כזה ראה ובנה. האנשים החיים בשעת חורבן - חובת הבניין מוטלת עליהם.

מתוך: נר למאור פרשת וירא

מקור 4 - עוד יהיה פה צוף, אברי גלעד

מה שקרה לנו - לא במקרה קרה. הזנחנו את עצמנו שנים, שקענו בנוחות החיים שלנו, נתנו לעצמנו להיפרד על זוטות, אפשרנו לתחתיות הנפש להשתלט על המקומות העילאיים בנשמה. לא עוד. כל מי שלא נוגע ישירות מדרגה ראשונה בשכול, חייב וחיובת לקום, לצמצם מיידית את צריכת החדשות המרות, הסיפורים הנוראים, להגיד "לא, תודה" לכל מי שמציע עוד פרט מידע חדש, יותר גרוע מכל מה ששמענו. לא, תודה. זה לא משרת אותי עכשיו, לא אותי ולא את עמי.

להפסיק מייד להזניח את עצמי. לא לאכול סוכר, הוא מחליש. לא לעשן, זה מרעיל. לא לבהות שעות במסך, זה מנוון. לקום ולפעול. קודם כל לתת לעצמי. אימון, הליכה, סלט, שעות שינה. ואחרי שאני חוזר לשגרה, לחפש איפה אני יכול להועיל.

לארוז דברים לחיילים? בשמחה. לתרום כסף? ברור. להיכנס לשכנה ערירית ולתת לה רבע שעה טובה? מצווה. לעשות רענון בקורס עזרה ראשונה? מעולה. מטווח? עוד יותר טוב. לעשות מה שאפשר. לא

לחשוב בגדולות, רק במה שניתן הרגע. להיפטר מהפרצוף תחת הזה, לשים חיוך טוב ועיניים טובות, לא להתחבר לתדר הכללי, ללכת נגדו. למצוא אנשים שנמצאים בפעולה תורמת ולשהות איתם. לא להיות עם אנשים מיואשים. להפוך להיות מגדלור מאיר לסביבה הקרובה, בבית, בבניין, במכולת, ברחוב. לא לומר - יהיה טוב. עכשיו טוב! כן, עכשיו טוב. חטפנו נוגרה לפרצוף, והנה אנחנו מתאפסים על החיים שלנו כאן. לא לשקוע. לצוף. עוד יהיה פה צוף.

מתוך: בזכות הפאניקה: מקדם הבהלה עוזר לנו לשמור על עצמנו

סקור 5 - חלוציות היא אי השלמה עם המציאות, דוד בן גוריון

אנסה להגדיר מה זאת חלוציות... זוהי קודם כל אי-השלמה עם המציאות. אינני יודע אומה בעולם שבמשך כל שנות חיה גילתה כוח עקשני ומתמיד כזה של אי-השלמה... אין עם בעולם שיש בתולדותיו רקע כזה של אי השלמה כתופעה מתמדת יסודית אורגנית כאשר יש לאומה היהודית... הדבר שנתחדש בדורותינו, שבמקום אי הכניעה הפסיבית באה ההתנגדות האקטיבית, בא רצון המהפכה והכיבוש החיובי. בדורות האחרונים לא הסתפקו עוד חלוצי ישראל באי-כניעה, אלא גמרו אומר להפוך גורלם בעצם ידיהם ולבנות לעצמם חיים חדשים... וכל אשר יש לנו בארץ עכשיו הוא פרי המהפכה היוצרת. הכוח החלוצי הוא כל הזמן בעליה, ולא להיפך.

מתוך: הזכות להיות חלוץ

סקור 6 - צרת העם, מרטין בובר

כיוון שהחלוצים הרגישו וראו בצרתם האישית את צרת-חיוו של העם, במבוקשם הם את מבוקשו, במטרתם הם את מטרתו, הכירו בכל נפשם שעתה הכל תלוי בביצוע העצמי האישי, והתמסרו כולם לביצוע עצמי זה... החלוץ הראשוני הוא האדם שבו מזדהים בפועל שחרור העם ושחרור עצמי.

סקור 7 - האומץ להיות מאושרים, רחל המשוררת

... להשכים בבוקר לא להוראה, לא להנהלת חשבונות... כי אם לשדות, לגן, למגע המטהר, המחדש, המרומם באמא-אדמה... להיות שותף להקדוש ברוך-הוא במעשה בראשית, לשבת שבת אחים עם מספר נערים ונערות... ולהאמין ולחלום וליחל... אכן רוח גבורה היתה זו... רואה אני אותה בהעזה להיות מאושרים, ובנכונות לשלם במחיר חייהם בעד האושר הזה במולדת השבה לתחיה.

סקור 8 - הקריאה, הרב יונתן זקס

לכל אחד מאיתנו נתן ה' משימה: מלאכה שעליו לבצע, חסד שעליו לעשות, מתנה שעליו לתת, אהבה שעליו לחלוק, משא-בדידות שעליו להקל, מכאוב שעליו לרפא, חיים מרוסקים שעליו לעזור לתקן. זיהוי המשימה הזאת, שמיעת קריאתו של אלוהים, הם הנותנים לחיים משמעות ותכלית. המקום שבו נפגשים יחדיו הדבר שרצוננו לעשות והדבר שצריך להיעשות - הוא המקום שה' רוצה שנהיה בו.

סקור 9 - כל הקניינים מתייחסים לה', מלבי"ם

"רמז מ"ש דוד הע"ה (דברי הימים א כ"ט: י"ד-ט"ו) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, כי כל הקניינים מתייחסים לה' ושלו הם כמ"ש (חגי ב': ח') לי הכסף ולי הזהב, ואינם כל האדם, רק בעת שמתנדב לש"ש אז הוא זוכה בהם שיחשב כאלו הוא שלו ואז הוא לוקח מה' זוכה בו ויחשב שהתנדב משלו לה', ועז"א ויקחו לי, שע"ז שיתנדב לשם ה' הוא לוקח מה' זוכה בו".

מתוך: מלבי"ם על שמות כ"ה ב'

סקור 10 - למתנדבים בעם, חיים נחמן ביאליק

אם הררי נִשָּׁף עלינו נִעָרְמוּ -
לא דַּעְכוּ כָּל-הַנִּיצוּצוֹת, לא תָּמוּ;
[...]
נחשפה-נא שְׁכָבוֹת האוֹרִים הַרְבִּים!
הוֹי, בְּנֵי הַמַּכְבִּים!
הַעֲמִידוּ אֶת-עַמְכֶם, הַקִּימוּ הַדוֹר!
חֲשָׁפוּ אוֹר, חֲשָׁפוּ אוֹר!

לְעֶזְרַת הָעָם! לְעֶזְרַת הָעָם!
בְּמָה? אֵל-תִּשְׁאַלוּ - בְּאִשֶּׁר נִמְצְאָה!
בְּמִי? אֵל-תִּבְדְּקוּ - כָּל לְבוֹ יִדְבְּנוּ!
מִי צָרַת הָאֵמָה בְּלָבָו נִגְעָה -
הַמַּחְנָה יֶאֱסַף, אֵל-נֶא נִבְדִּילָנוּ!
[...]
חֲשָׁפוּ הָאוֹר! גְּלוּ הָאוֹר!

מתוך: למתנדבים בעם

סקור 11 - עיגולי השמחה, דסי רבינוביץ'

לכל אדם יש עיגול בלב, עיגול שמחה. לפעמים העיגול קטן אך הוא יכול לגדול, לגדול ולגדול... כאשר עיגול השמחה גדול, הוא שולח עיגולים קטנים למקומות נסתרים בגוף מקומות שלפעמים כואבים. ככל שיש יותר עיגולים קטנים, פחות מקומות כואבים. יש אנשים שעיגול השמחה שלהם קטן ולנו יש תפקיד... לעזור לו לגדול. ודאי אתם שואלים "איך?" כל אחד מאתנו חושב על דרך. אפשר להביא לו סוכרייה, לתת לו פרח, לשיר לו שיר, לצייר לו ציור, או אפילו לומר לו "בוקר טוב, מה שלומך היום?". והכי חשוב זה לעשות זאת בכיף, בשמחה, מכל הלב.

סקור 12 - סמגל האמצע

אני נזכרת במשחק ילדים רחוק - אחד עמד באמצע, סביבו כולם במעגל. לפעמים הייתי אני האמצע, לפעמים מישהו אחר עלה בגורל. האמצע היה כמו כדור, הוא היה נזרק מידי האחד לידי השני. כל המעגל היה יכול לתפוס את האמצע, האמצע כמעט שהיה נופל - אך תמיד מישהו מהמעגל הושיט לקראתו ידיים ותפס אותו. תפס ומסר לאחור, האחר החזיר לאמצע ושוב חזר ונפל לידי של מישהו אחר. לאמצע אסור היה לעשות דבר! זה הכלל - אסור היה לו להתנגד או לכוון. הוא היה צריך להאמין שלא יתנו לו ליפול. לא לכל אחד זה היה קל - ציפורה תמיד בכתה, בשום פנים ואופן לא הסכימה להיות אמצע. היא פחדה, אולי מישהו לא יתפוס אותה ואז מה? כשהכניסו אותה בכל זאת, כי כל אחד לפעמים הוא אמצע, היא ממש רעדה. היו כאלה שדווקא נהנו. בעיניים עצומות, עם חיוך, היו עפים מזרועות אחד לשני, אפילו כל היום. משחק ילדים...

משחק ילדים? אני הייתי קצת מתרגשת בכל-זאת... בעיניים עצומות למחצה, ובקצת חיוך, מסרתי עצמי לידי חברי, אבל מרגע לרגע גדלה אמונתי, וידעתי, יהיה אפילו כמעט ברגע האחרון, מישהו יזדרז ויושיט יד. משהו מפתיע שאפילו לא ציפיתי, לא יתן באמת ליפול. לא יפקירו אותי, לא יבגדו, מישהו יתמוך וירים. עברו שנים, הילדים גדלו לאנשים וכבר לא היו משחקים, וברחובות החיים אין מעגלים. אני שומעת אנשים אומרים "אדם יכול ללכת בדרך, ליפול, ואף אחד לא יעצור וירים" אבל אני רואה אותם תמיד - את המעגלים - מאז ילדותי הם אותי מלווים. אני נזכרת, חציתי את הכביש בתלבושת כחולה של ביה"ס, ובין רגע - מי זוכר מה וכיצד זה קרה, מכונית באופנוע התנגשה, ואני הייתי מוטלת על הכביש, ילדה. אני זוכרת שלא צעקתי מגודל התדהמה, ולא בכיתי, ושני אנשים שלא ידעתי מעולם, הרימוני ונשאוני אל ביתי ואל מיטתי. לא שאלתי אותם מי הם ומה שמם. כשם שבאו הלכו ולא ראיתם עוד לעולם. זוכרת יום אחר, שלהי קיץ בגליל רחוק בין עצי מטע קוטפת פרי ושרה, ולפתע באור יום, ירדה עלי חשיכה - נוקשתי. נחש! קראתי, רגלי רעדה, ובין רגע אחזו בי ידיים, הרימוני, נשאוני, היום לא אזכור את פניהם, אבל יודעת אני, כי מן המעגל היו גם הם...

מחברת לא ידועה

יחד ננצח

רשת אמית תומכת ומחזקת את
כוחות הביטחון והמשפחות